

2026 m. kovo 18 d. minime šviesuolio, intelektualo, knygnešio, mokytojo **Juozo Petrulio 150-ąsias gimimo metines.**

J. Petrulis gimė 1876 m. kovo 18 d. Audros k., Jūžintų seniūnijoje. Pabaigęs mokslus Zarasų pradžios mokykloje, įstojo į Rygos gimnaziją. Jaunuolis ten iš karto aktyviai įsitraukė į lietuvių tautinį judėjimą. Aplinkybės lėmė, kad būsimasis knygnešys susipažino su Rygoje dirbusiu knygnešiu Liudviku Jakavičiumi, kurio įtaka lėmė J. Petrulio apsisprendimui įsitraukti į draudžiamos lietuviškos spaudos gabenimo veiklą. Jaunasis knygnešys iš Rygos nuvyko į Tilžę ir parvežė didelį maišą knygų. Tai neliko nepastebėta carinės valdžios pareigūnų. Svarbu pasakyti, jog už tokią veiklą grėsė nemenkos

bausmės. Knygnešiai buvo baudžiami pinigineis bandomis, areštu, kalėjimu ar net tremtimi į Rusijos gilumą. Jaunasis inteligentas, sužinojęs apie potencialų suėmimą, pasitraukė į Mažąją Lietuvą. Pasitraukęs nuo lietuviybės nenutolo, atsidūrė lietuvių intelektualų apsuptyje: Vilius Storosta-Vydūnas, Morta Zaunytė ir kiti lietuvininkų patriotai turėjo įtakos jaunuolio savimonės formavimuisi, dirbo Martyno Jankaus spaustuveje Bitėnuose, platino lietuvišką spaudą į Lietuvą ir Rygą.

Siekdamas platesnio išsilavinimo, J. Petrulis 1898 m. išvyko į Šveicariją, kur penkerius metus Freiburgo, Berno, Lozanos ir Ženevos universitetuose studijavo istoriją, teisę, filosofiją, geografiją, biologiją ir net teologiją. Gyvendamas Šveicarijoje toliau aktyviai dalyvavo lietuvių tautinėje veikloje – įkūrė draugiją „Rūta“, kurios pirmininku tapo J. Daugirdas, o sekretoriumi – J. Petrulis. Vėliau minėtoji draugija peraugo į „Lituanija“.

1904 m. vasarą J. Petrulis įstojo į Sorbonos universitetą Paryžiuje. Netrukus susipažino su ten gyvenančiais lietuviais ir įkūrė draugiją „Lituanija“. Gyvendamas Paryžiuje užmezgė draugiškus santykius su būsimu profesoriumi, teisininku, tuo metu buvusiu studentu Mykolu Römeriu. Ši pažintis turėjo reikšmingos įtakos M. Römerio pasaulėžiūros formavimuisi ir jo santykiui su lietuvių tautiniu judėjimu. „*Jei kas mano gyvenime buvo ir bus padaryta naudingo ir gero Lietuvai, tai šiame yra ne tik tai mano, bet ir Tavo nuopelnas, mano drauge*“, – kreipdamasis į J. Petrulį rašė profesorius. Tokie liudijimai atskleidžia, kad J. Petrulis buvo jam ne tik bičiulis, bet ir didelis autoritetas, padaręs įtaką jo politinių ir tautinių nuostatų formavimuisi.

Kitame laiške, prisimindamas J. Petrulį, M. Römeris rašė, kad „*Jūs esate vienas tų žmonių, kurie labiausiai yra paveikę mano likimą*“.

Po ilgų, maždaug 10 metų įvairių studijų ir lietuviškos organizacinės veiklos Vakarų Europoje, J. Petrulis grįžo į Tėvynę. 1907 m. rugsėjį prisidėjo prie lietuvių dailės draugijos įkūrimo. J. Petrulis, kaip ir kiti jaunuoliai, turėjo atlikti privalomąją karo tarnybą. Tarnybą atliko Tbilisio rinktiniam grenadierių pulke. 1908 m. po tarnybos grįžo į Lietuvą, tačiau čia ilgai neužsibuvo – išvyko į Rygą, nostalgija dvelkiantį miestą, kuriame praleido savo jaunystę. Čia jis aktyviai įsitraukė į visuomeninę ir kultūrinę veiklą: kūrė įvairias draugijas, redagavo laikraščius „Rygos garsas“ ir „Rygos naujienos“.

Aplinkybių vedamas 1911 m. intelektualas grįžta į Rokiškį. Svarbus jo indėlis buvo steigiant Rokiškio „Saulės“ gimnaziją, kurioje dirbo mokytoju ir direktoriumi. 1950 m. išėjo į pensiją ir grįžo į gimtąjį Audros kaimą. 1958 m. lapkričio 3 d. knygnešys mirė. Amžinojo poilsio jis atgulė Ragelių kaimo kapinėse.

Parengė Rokiškio krašto muziejaus Istorijos skyriaus muziejininkas Justinas Malcius